

Տարեկան 10 րուբլի, մեկ ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.

ամիսը՝ 1 ր., հատուկ 5 կ.:

Բաժանորդ գրուած են թիֆլիսում և Երևանում խմբագրատանը:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлиси. Редакция „Норъ-Даръ“
կամ Tiflis. Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Յայտարարութիւններն ընդունուած են ամեն յիշուեցողով:
Յայտարարութիւնները բաժին 2 կ. լրագրութեան համար կրկնապատկի:

ՔՈՎՏԵՂԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջին օրը. — Վերջին հե-
ռագրերը:

Քրոնիկոն. — Լուրեր:
Մեզ գրում են. — Լուրեր:

Մեր վանքերի արդի գրամական և
բարոյական տեսչական շուրջը:

Թիֆլիսի թիւնն էր. — Նամակ
Կիպրոսից, Նիկոսիա: Նամակ Փրան-
սիայից, Պարիզ:

Քաղաքացիական պատերազմը:
Քաղաքացիական պատերազմը:

Հեռագրային ծառայութիւնը:
Հեռագրային ծառայութիւնը:

Բանասիրական հարցեր:
Բանասիրական հարցեր:

Հեռագրային ծառայութիւնը:
Հեռագրային ծառայութիւնը:

Թիֆլիս, 22 մարտի 1900 թ.
ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԼԵՐՆԵՐԸ

Նամակ պատերազմի և պիւր-
թեան օրը: Տարեկան 10 րուբլի, մեկ ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
ամիսը՝ 1 ր., հատուկ 5 կ.:

Բայց ինչպէս արդէն անհնում
ենք, անգլիացիները յայտնական
հանդէսներն անորոշ ժամանակով
յետաձգում են. այժմ անգլիացի-
ները ուրիշ և քիչ քան իրենց կը-
րած հարստանքները:

Կրննիկ հերոսական անկումով
անգլիացիները լուրերն են, ինչպէս
ստուծ են, մէջը կտրուած հա-
մարտը:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԶԵՆՈՒՄ

Պատերազմ և խաղաղութիւնը. — Ընդհանրաց
նախը. — Պատերազմ և խաղաղութիւնը. — Ընդհանրաց
նախը:

Դեռ անցեալ օրեր Փրանսիական
պատերազմաւորների ժողովում զինուո-
րական միջոցաւ մարքիւր Գալիֆէն մի
նոր աշխարհային հաղորդել, թէ իւր սպա-
նելից մէկը մի նոր սիստեմի հրացան
է հարկել, որ իւր առաւելութիւնն
բով գերազանցում է մինչև այժմ յայտ-
նի սիստեմներէն: Եւ պատերազմաւորնե-
րի ժողովը զոհութեամբ լսեց այդ
լուրը:

Չարմանալի հակասութեան մէջ են
ապրում մարդիկ. մի կողմից քաղա-
րական և ուղիւս են իսկ խաղաղու-
թիւն, իսկ միւս կողմից շարունակ նո-
րանոր միջոցներ են հնարում մարդ կո-
տորելու, պատերազմի աւելի սոսկալի
զարգացում համար:

Ի հարկէ, խաղաղութիւնը ցանկալի
է: Բայց աղբիւրը, կամ աւելի լաւ է
ասած՝ նրանց զենավարները, միշտ կը
գտնեն մի օր և իցէ պատերազմ այդ

մարդիկ և կարծեցին, թէ Ռո-
յալեան Պիտէրսը, Փրանսիոյ,
Բուլղարիոյ և այլն շուտով Պրանսիոյ
պիտի մտնէ և Կրիզիսին էլ, երկու,
ձերբակալելով Անգլիա կուղարկի:

Վերջին հեռագրները ցոյց են տա-
լիս, որ փառաւոր Կրիզիսին ծնել է
իրեն արժանի Օլիվիէին, որ նա-
հանջելով իրեն թէ Փրանսիոյ ջար-
դել է և յետ՝ Բուլղարիոյն ուղար-
կել:

Անգլիացիները հատուցած էին,
որ Նաթանիէլ համարեա թէ պա-
տերազմի օրը չէ մնայել, Կրի-
զիսին շարժը բռնկելու հետք չը-
կայ, Օրանսի հասարակարգու-
թիւնը խաղաղուել է, Կրիզիսին
լըն ապստամբ աֆրիկացիներին
խաղաղեցրել է, և մենակ Միֆիլինդին
է մնացել պաշարուած, ու այն էլ այ-
սօր թէ վաղը կապտուի, և անգ-
լիական թուր զորապետները միա-
յաժ առաջ կրկնապատկի Պրե-
տորիա:

Պարզապէս այսօրուայ հեռագրնե-
րը, տեսնէ՝ թէ ինչպէս են ջարդ-
ուած անգլիացիները, ինչքան թիւ-
զանք թիւեր են կորցնում, և ինչպի-
սի հատուկ համար պարան են մտնում
բռնկելու ու յարձակումն զարմու-
նաւորաբար անպետական պատե-
րազմ է որ սկսուել է:

Բռնկելու մօտենում են Բուլ-
ֆանսիները. Կրանը ջարդում են
անգլիական զօրքը և լծկանքներն
ընդ ու ամբողջ պաշարը պահում:
ապստամբութիւնն ամեն կողմ տա-
րածում է:

Մի ամիսից յետոյ, երբ հարա-
պիտի Աֆրիկայում կրակի ձմեռը,
անգլիական զօրքերը պիտի լինեն

խաղաղութիւնը զոհուել համար իրենց
հրկիւր շահերին:

Եւ զարմանալու էլ չենք, իթէ հա-
զի խաղաղութեան համաժողովի հետ
միաժամանակ տեսնենք, թէ ինչպէս
աղբիւրն աշխատում են, մարդասպա-
նութեան նորանոր միջոցներ գտնել,
զօրքի ու պատերազմական նաւերի թիւն
աւելացնել, մանաւանդ պատերազմական
նաւերի, սրովահաւ արկիւնազորու-
թեան ու առետուրի ընդարձակումով
զանազան աղբիւր շարունակ իրար հետ
ընդհարում են երկրիս զանազան կող-
մերում, որով և պատերազմի ծագելու
գէտըրում նրանց խիստ կարեւոր պիտի
լինին պատերազմական նաւերը թէ ի-
րենց հրկիւր տակերը և թէ գաղութնե-
րը պաշտպանելու համար:

Եւ գիտնականներն ու զանազան հնա-
բազաններն ուղիւս են մտնում միջոցներ
գտնելու, որ այդ ծովային պատերազմ-
ներն էլ սոսկալի դառնան:

Ինչպէս երևում է, ապագայ ծովային
պատերազմները միջոցներ մեծ դեր են
խաղալու սուղուղի նաւերը, այսինքն
այն նաւերը, որոնք ջրի տակիցն են
լուրում:

Այս անգամ մի բանի խօսք պիտի
տեսնալ այդպիսի մի երկու նաւերի մա-
սին:

աւելի անտանելի կըլինի, քան որ
այժմ արդէն միջերի, ջրի և այլ
կողմերից մեծ նեղութիւն են քա-
շում, և զօրքի մի մասը հիւանդու-
թիւնները զոհ է գնում:

Բուլղարիոյն գիւրութեամբ պը-
րաւելուց յետոյ էլ թէ անգլիացիներ-
ըն իտալի հաշտութիւն կայաց-
նելին, իրենց անուան անպատու-
թիւնն չէր լինի, և զայլը ծախ-
քերից, կորուստից, չարաշար միաս-
նիւրից ապտուած կըլինէին:

Նշանները երևում է, որ պա-
տերազմի աւելումն մի վեց ամիս
էլ տեսնու է, իսկ միջոց այդ, աշոյ
գէտըրում իսկ, անգլիացիները փոյլի,
մարդկանց և ժամանակի մեծ ու-
նախարարներն կորուստ են ունե-
նալու:

Այդ դեռ աշոյ գէտըրում. իսկ
էլ թէ մի օր էլ աշոյ պատահի,
որ Ռոբերտին էլ, Կրիզիսին էլ և
միւս զօրապետներն էլ գերի ընկ-
նեն ու ջարդուեն, այն ժամանակ
աւելի քան ուղիւս կըլինի դրու-
թիւնը...

Այդ գիտեն իրենք՝ անգլիացիներ-
ը, բայց պատերազմի Աստուածը
կարգելով է ամենքին, և ոչ ոք
չէ ուզում խոհեմութեան ձայնը
լսել:

ԳՐՈՆԻԿՈՆ

Օրմանան պատերազմ անցանքները
մի գիր էր ուղղել Վահագն խաղա-
պետին, որի ուղղութիւնը հրաւիրելով
Կրիզիսին լծկանքներն երկուցիւններ
եկե-
ղեցական գրեթէ զօրք լինելու վրայ,
նորին Օմովիլինից խնդրում էր, որ
հարկ եղած գրեթէ նախընտրէ Մայր
Աթոնից:

— Սև ծովի արեւելեան ափում մաս-

Անցեալ տարի Փրանսիայում մեծ
աղմուկ հանեց «Դուստա Ջեդէ» ջրա-
սուղի նաւը, որ իւր վրայ կրում է հա-
զուցեալ հարթի անուան:

«Դուստա Ջեդէ» երկար ժամանակ
անգործաւորն էր մնում. նախ ինչ ինչ
պակասութիւնների պատճառով չէր
սուղուում ջրի տակը, իսկ յետոյ էլ՝ սու-
ղուելուց յետոյ ջրի երեսը չէր բարձ-
րանում: Բայց այդ, կառավարու-
թիւնը զրա շինութեան համար երբեմն
նպատակաւ էր և երբեմն միթում,
նայելով թէ ո՞ր էր ծովային միջոցը,
ջրասուղի նաւերի համակարգ թէ ոչ:

Ի հարկէ այդ նաւի շինութեան ման-
րամանութիւնները գաղտնիք են մը-
նում. բայց յայտնի է, որ նա երկուցի-
ական ուժով է շարժում: Դա բաւական
ընդարձակ նաւ է, որի մէջ կարող են
տեղաւորուել մարտիկներ և որը կարող
է իրապէս մասնակցել ծովային կռի-
ւերին: Այդ նաւը շատ արագաշարժ է,
ոչ մի փոթորիկից չէ վախենում, այն-
կողմութիւնը նրա համար նշանակու-
թիւն չունի: Սովորաբար նա լողում է
ջրի տակը, միայն վերեւ գլխի է ջրի
երեսին մնում, իսկ էթէ արեւելքը դը-
րան արգելք լինեն, կարող է բոլորովին
խորատեղութիւն ջրի տակը, ուր թէպէտ
ջրի մակերեսովի տատանումները նրան
չեն հասնում. բայց սակայն էլ իսկ

նաւոր փնտրել արքունական հողեր
էին տուում զանազան մշակութիւննե-
րի և ամառանոցների շինելու համար:
Ներկայումս այդ հողերը բոլորը բաժա-
նուած են: Բայց որովհետեւ շատերը
զեն ևս զիմում են միջոցաւորութեանը,
որ իրենց էլ հողեր արուին, այդ պատ-
ճառով միջոցաւորութիւնը մտադիր է այդ
նպատակի համար աղատ հողեր յատ-
կացնել Կովկասի ուրիշ տեղերում:

— Վրացիկաւագիւր երկրորդու Նյ-
խան Իւրա կայարանում պատահած
պոստային գնացքի խորտակումն
մասին հետեւալ մանրամասնութիւն-
ներն է հայտնուած «Կաղաթիկ» լրագրից:
Մարտի 17 յայտ 18 յիշեցրել Վրացի-
կաւագիւր Գրագի մեկնող պոստային
№ 4 գնացքն երկուցիւն ժամը 7 ին-
ժամենում էր Նյխան-Իւրա կայարանին
և ընդհարուցեց այնտեղ կանգնած նաւ-
թով և կերտաւորով բռնուած պարան-
գալիկ № 103 գնացքին: Այդ բանը պա-
տահեց սարքը սխալ ուղղուած լինելու
պատճառով: Հարուածի ուժն այն աս-
տիճան դուրս էր, որ պոստային գնաց-
քի երկու շրջաններն անհետացան յետ-
քի իրար շրջանների վրայ և ջարդեց այն.
պարանգալիկ գնացքը շրջաններն ան-
հետացան ստաթիկ միաստեց: Զարուցեց
նաթովի ցուռած մօտ 15 ցիւտերն:
Մարդասպան գնացքի պոստային և բիւ-
նակիկ վագոնները ջարդուեցին, փշուր
փշուր եղան. միաստեց նոյնպէս շրջա-
մերձային ամենից մօտ եղած 3 թղ-
կապի վագոնի տառջին մասը: Մահա-
ցի են պոստային գնացքի երկուրդ
շրջաններնային մեքենավոր Լաքէ (այ-
րուկ է), պոստային պաշտօնեայ Եմե-
լիանով, բռնակալիկ վագոնի կոնդուկ-
տոր Լիստի և ուղեւոր կանանցից մէկը:
Վիրաւորուած են մեքենավորի օգնա-
կանը (ոտը կտրուել է), պոստալիստը
(ձեռքը ջարդուած է), առաջին շրջա-
մերձային մեքենավոր Փետրով և ու-
ղեւորներից 11 հոգի:

— Պարիզի համալսարանային ցուցա-
հանգիսի համար պատրաստուող վիճա-
կացոյցի համար ժողովրդական կըր-

աւել մէջ գնալ և երբեմն-երբեմն երե-
ւալ ջրի երեսին, որպէս զի որոշէ իւր
աղբիւր նաւը փորձել ժամանակ 7 ժամ
շարունակ ջրի տակ մնալով, ոչ մի վը-
ժուարութեան չէ հանդիպել, միայն
մէջի օդը մի քիչ ապականուել է:

Փորձը ցոյց է տուել, որ նաւն ըստ
ամենայնի լաւ է և յարմարաւոր, մե-
քենայինը կանոնաւոր, արագութիւնն
ու ոյժը բաւարար, զենակաւորութիւնը
լիովին գոհացուցիչ: Նախ հետ աս-
նում են ականներ, որոնք պէտք է սուղ-
ուելին թշնամու նաւի վրայ և պայ-
թեցնեն: Այդ մասին եղած փորձերն
էլ լիովին աշոյ են անցել: Նա նախ
մօտենում է թշնամու նաւին 1 1/2—2
վրսում և ապա սուղուելով անտեսանե-
լի կերպով աւելի ևս մօտենում է նը-
րան: Եթէ նայ իսկ թշնամին նկա-
տած էլ լինի, զարմեալ հնար չունի
թշնամութիւնը բերան ձգել նրան, որով
հետեւ անհնարին է ենթադրել, թէ սը-
տեղ կարող է լինել նա: Այդ նաւը մի
այն ականը ձգելու միջոցին ստիպուած
է բարձրանալ ջրի երեսը, բայց այդ էլ
մի քաջ միայն, ականը ձգելով անմի-
ջապէս ընկղմում է և անփաս յետ
դառնում:

Այս նաւի պակասութիւնը նրա կու-
րութիւնն է. լուսաստիւր համար նախ
աւելորդ ոյժ պիտի գործ ածուի, երկ

թուով Ռուսիայում ներկայանում
է հետեւեալ կերպով. քաղաքային (1872
կանոնաւորութեամբ հիմնուած), գաւա-
ռական 3 գաւառ, եկեղեցական-ծխա-
կան երկրաստան և Կրկնորդ կարգի
մասնաւոր ուսումնարանների թիւը հաս-
նում է 1,900-ի (զբանցից 250 ըս.
միւսով իրաւասութեան տակ են): Իսկ
քաղաքային տարրական, դիպլոմական դեմ-
տալային, եկեղեցական-ծխական (միդա-
սական), միջնարական միդասական, եր-
րորդ կարգի մասնաւոր և այլ ուսում-
նարանների թիւը որոշում է մօտ 80
հազար՝ 4 միլիոն աշակերտով: Այնու-
հետեւ վիճակացոյցի մէջ ցոյց է տրուած.
աղայոց կապիւրական դիմադրութիւն—191,
աղայոց պարզմանութիւն—53, աշտու-
կան ուսումնարան—115, աշակերտ գի-
նադիւն և պարզմանութիւն միջնորո-
ւան—346, Մարիա Կայսրուհու վար-
չութիւն—62 և ու. միւսով վարչու-
թեան (թիւական ուսումնարաններ)—
60. Ձիւնուրական միջնակարգ դպրոցնե-
րի թիւն է 30. Ռուսիայում բարձրագոյն
ուսում աւանդում է 656 կրթական
հաստատութիւնները մէջ (համալսարան-
ներ և այլն):

— Բացի այս ձմեռ եկած առատ
ձիւնից, որ ներկայումս հալում է լեռ-
ներում, Կուր գետի վարարելուն նը-
պաստում են նաև վերջին օրերն եկած
անձրևները: Մարտի 21 ի երկկայան եր-
կիւնը որոշում էր ամառային պէս,
և ստոյններ կան, որ Մախաթի լեռան
այն կողմը կայծակ է ընկել: Այժմ դե-
տը երկու սոժէնից աւելի բարձրացել
է ափերից, և ջուրն արագապէս աւե-
լանում է հեղհեղաւ: Ամենայն հաւա-
նականութիւն կայ, որ ամբողջ Սպի-
թաղը, Օրթաձաւան և այլն այսօր է-
ղուց պիտի հեղհեղաւ: Վտանգաւոր տե-
ղերում գտնուած խանութներն ու ձը-
կուղներն արդէն դատարկուած են, ջրա-
դանքներ լի են քաշում:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ԵՆ
ԼՈՌՈՒՅ.— Անցած փետրուար ամսի
23-ին անձնական գործով Գիւլարաբակ

լուրը՝ լուրը միայն մի փոքր տեղ պի-
տի լուսաստիւր և երբեք լուսայ նշոյլը
կարող է նկատուի լինել թշնամու:
Մտադրութիւն կայ լուրը բեկանող պը-
րկամանների միջոցով զբոյ լուրն աւելի
նախ մէջ, Բայց այդ խնդիրը դեռ կա-
րու է մշակութեան:

«Դուստա Ջեդէ» աշոյ փորձերն
ընդհանուր ողորմութիւն առաջացրին
Փրանսիայում, ուր սկսան հանդիմա-
կութիւն անել այդ կարգի նորանոր նա-
ւեր ևս շինելու համար:

Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ
ջրասուղի եղող նաւերով հետաքրքրու-
ած են նաև ուրիշ աղբիւր և արդէն իսկ
կան զանազան տեսակ նայն նպատակին
ծառայող նաւեր:

Ամերիկացի ինժեներ Սիմոն Լէկը շինել
է մի նաւ «Երկուստա» անուանով իսկու-
պէս այդ նաւի նպատակն ուրիշ է. ջրի
մէջ լուսատիւ մի օր և իցէ աշխատանք
անելու համար մարդիկ մտնում են այդ
նաւը որը սուղուելով ջրի տակը՝ մնում
է աշխտեղ, մինչև որ աշխատանքները
նախից դուրս գալով կատարում են ի-
րենց գործը և նորից վերադառնում
նաւ՝ հանգիստ առնելու համար: Ի հար-
կէ, հասկանալի է, որ մարդիկ ջրի
տակ աշխատելու հաղած են լինում
յարմարաւոր գիտնելու և պիտիսոյնի:

զիւղն էր գնացել և տանուտէրի օգնականի մօտ գործ ունենալով մայայ Թորոսեանները գինուտունը, որտեղ և գտայ տանուտէրի օգնականին: Ժողովրդով լիքն էր թէ գինուտունը և թէ դուրսը, և այդտեղ նստած էր ծխական քահանան՝ տէր-Սարգիսը: Ժողովրդի գոռում-գոռումից և սպառնալիքներից ի մայայ, որ ժողովուրդը կազմել է մի համախառնական թերթ, որով և քահանային վճարելիք սուրբերը վերել են «տակալայի» տակ. տակալայի բովանդակութիւնը հետեւեալն էր. քահանային վճարելիք տուրքը սահմանափակել կիսով չափ, այն է՝ Գիւլաբարակ գիւղը, որ կազմուած է 37 համայնացի և վճարել է քահանային (իրենց հաշուով) 3 կոտ ցորեն և 3 կոտ համար, այժմ պիտի վճարել այդ բոլորի կէսը. այնուհետև պիտի վճարել պատկազրած երեք բուրբի, նշանօրհնէք 40 կողւ, թաղումէք քսան տարեկանից վեր՝ երեք բուրբի և պակասը՝ 40 կողւ, պատարագն ասանց ժամոցի պիտի լինի, տնօրհնէքը և այլն —կամուտը: Ժողովուրդը, զորոտած իւր մի քանի «պաշտօններէր», ստիպում էր քահանային ստորագրել այդ համախառնականին, հակառակ դէպքում եկեղեցի չյամակել: Քահանան ստիպուած էր զիջանել և ստորագրել, թէպէտ և նոյն քահանան յայտնեց, որ կալատուրքը մեծ մասամբ ժողովուրդը չի վճարում չքաւորութեան պատճառով: Այս մայ հարցի մէկին, թէ ինչ է պատճառը, որ քահանային այդ տեսակ սպառնալիքներ են տալիս և ինչու արդեօք հոգեւոր կառավարութիւնից չեն խնդրում, որ մի օրէնք նշանակի, որ նշանով էլ կառավարուեն: Նրա և իւր ընկերների պատասխանն եղաւ հետեւեալը. «Մենք հոգեւոր կառավարութեան հետ ոչինչ գործ չունենք. քահանան թէ համաձայն է՝ թող ստորագրի, եթէ ոչ՝ մենք այդ գնով քահանայի տեղ գիտենք, նրան կըրբիւնք»: Այս դէպքն հետաքրքրական է, որ աւելորդ չհամարեցի հրապարակ հանել: Եթէ մեր հոգեւոր իշխանութիւնը միջոցներ ձեռք չառնի այսպիսի ոչ ցանկալի երկողութիւնի դէմ, հաւատարմացած եղբ, որ նոյն օրին կարծախնայան բոլոր Լոռու քահանաները, որից յետոյ էլ չգիտեմ թէ ինչ կըլինի: Օրինակ՝ լսեցի որ Գիւլաբարակին կից հայ Գեառուզ գիւղացիք էլ պատրաստուած են նոյն հարց թիւնը իրենց քահանայի համար, ինչ որ գիւլաբարակիցը:

Նախ առանձին խորհուրդով հարգողականութիւն ունի զորս օդի հետ և շարունակ օդի պաշար է վերցնում. նա կարող է ջրի տակ լողալ ամեն ուղղութեամբ, նոյն իսկ չըջն յատակի վրայ իւր շարժիչ-անիւններ չնորհի:

Կայ նաև մի ուրիշ ջրի տակ լողացող նաւ, եթէ չենք սխալուում, նոյնպէս ամերիկական հնարագիտութեան արգիւնք: Դա իւր կազմութեամբ և ներպատկով նման է «Գոստաւ Զեդէ» ին. —նրա երկարութիւնը 7 սաժէն է և տրամագիծը 1 1/2 սաժէն. նրա շարժիչը պտտական է և ոյժն ստանում է ելիք-տրականութեամբ և զարդիւնով: Վերջինս զործում է, երբ նաւը ջրի երեսին է գնում, իսկ ջրի տակ գործողը ելիք-տրականութիւնն է: Նաւը գաղտնիկ կարող է 1 1/2 վերստ տեղ գնալ, իսկ ջրի տակ 70 վերստ, այսինքն համարաւորաբար՝ որքան է «Գոստաւ Զեդէ» նաւը մէջի օդը բաւական է այդքան տեղ անցնելու համար: Նախ գլխաւոր նպատակն է պայթուցիկ ականներ նետել թշնամու նաւի վրայ. և այդ բանը նա աշտարակեամբ անում է թէ ծովի երեսից և թէ տակից: Գայթակի ականը վեց կամ եօթ հատ է լինում: Նաւը վեց մետր ջրի խորութեան մէջ գնում է ժամը 14 վերստ. իսկ ջրի երեսին - 28 վերստ:

ՄԵՐ ՎԱՆՔԵՐԻ ԱՐԴԻ ԴՐԱՄԱՐՆԵՐ ԵՒ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱԳԵԱՍԻ ԶՈՒՐԱՆ (Նամակ խմբագրութեան)

Անցեալները՝ 1898 թուի հայ լրագրողների համաժողովը թերթիս՝ պատահեցի մի այսպիսի «խիստ» դատողութեան.

«Երեւելայ ա. Կարապետի վանքը, որ ունի տարեկան մօտաւորապէս 4—5 հազար (?!) բուրբի արդիւնք, որից և ոչ մի կողմէլ չէ մտնում Մայր Աթոռի գանձանակը — չնորհի վանահայրերի անպիտանութեան, այն գրութեան է հասել, որ թերեւս չուտով արգելուի ուխտագնացութիւնը դէպի այդ հինուտը վանքը՝ նրա վտանգաւոր կերպով վնասուած լինելու պատճառով: Այս ուր են գնում այդ հաղարները (?!) և ինչու համար են գործադուրս—վանահայրերի և նրանց չորջր հաւաքուած պարագլխների անկուշտ որովայնի պարտացնելու, կղզատապախանք մեղքը: Այդ նոյն հարց-պատասխանը, սա կայն մամուլին աւելի վայելուչ ձեւով, այսօր լսելի է զրիթէ ամենուրեք մեր բոլոր վանքերի—վանահայրերի վերաբերմամբ: Եւ, զարմանալի՝ երկուրդ, գրեթէ ոչ ոք ներդաշնակ չի քաջութիւնը իրաւորին՝ վանքերի «տուժարներ» ին և «միաբանութեան, կայից և կալուածոց հոցանակներ»-ին: Միշտդեռ —զա մեր համոզմունքն է—վանքերի «տուժարներ»-ի և «ցուցակներ»-ի մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւնն է միակ միջոցը՝ լուսաբանելու իրականութիւնը՝ վանքերի դրութիւնը և վանահայրերի «գործունէութիւն»-ը:

Բացայայտ ճշմարտութիւն է որ՝ մի բան, որ հազար մարդու կարող է պատկանել, նա re vera ոչ ոքի չի պատկանում. հետեւաբար՝ նման տեսակ բանը՝ կայքը, գոյքը հետզհետէ քակտուելու է, ոչնչանալու է:

Դարերի ընթացքում մեր վանքերը կանգնած են իբրեւ անձայն վկանք՝ վանահայրերի նորանոր հասանքների: Ամեն մի նոր հասանք բերում է նոր «ուղղութիւն»՝ բարոյախնդիր և պարտազանց քանդողին հետեւում է չնայաբար, դարձեալ՝ քանդողը և այլն, և այլն... Տարիների ընթացքում վանքերի պարտեզները, անտառները չորանում են և ապա՝ չնորհի մի նոր վանահայր գլխաւոր և գուցէ պօստիքական բնաւորութեան՝ չորացածը ծլում է, կանաչով զարդարւում... Մեր վանքերի ամեն մի աղիւսը, կարելի է ասել, մերթ հանւում է իւր տեղից, մերթ յետ դուրս, և այդպէս անդադար՝ ամեն մի նոր վանահայր օրերով...

Երեւելայ ա. Կարապետի վանքը, որը հիմնուած է 1100 թ. և վերջին անգամ նորոգուած է 1658 թ. և նախ և Կարապետ վանքի օրիւն, նոյնպէս ունեցել է վանահայրերի մի ստուար հողանք: Այս օրը 800-ամեայ պատմական վանքի վանահայրերի ցանկը՝ սկսած 1840 թ. ցայտօր.

1) Մատթէոս Եպիսկոպոս Զնապեղը, 2) Երեմիա վարդապետ Միլիք թանգեանց, 3) Յովհաննէս վ. Փեշաւա մայրեան, 4) Դրեգոր Կալիսկոպոս Յովբեանց, 5) Ստեփան վարդապետ Իսկանդարեանց, 6) Արիստակէս վ. Սեղբակեանց, 7) Ստեփան վ. Նորաշէնցի, 8) Ստեփան վ. Իսկանդարեանց (կրկին), 9) Սերովբէ Կալիսկոպոս Արարատեանց, 10) Եղիշէ վարդապետ Ամատունի, 11) Միքայիլ վ. Տէր-Մինասեանց և 12) Մեսրոպ վարդապետ Սրբաբանց (այսօր):

Այդպիսով 60 տարուայ ընթացքում երեւելայ ա. Կարապետ վանքն ունեցել է 12 վանահայր. միջին թիւով՝ ամեն մի վանահայր «գործունէութիւն» տեղ է 5 տարի:

Անշուշտ 5 տարին կարճ ժամանակ չէ՝ լայն իշխանութիւն ունեցող «լաւ»-ին յաջորդող «լաւ»-ը ևս ունի ժամանակ չէ՝ ի նոյն իսկ, նոյն իսկ «քեօք»-ը անհետացնելու... Այն ձեզ վստա օրինակ ես:

Լեռն-տեսնողները պատմում են, որ երեւելայ ա. Կարապետ վանքի վերջին վանահայրերից մէկն այնպիսի յուսահատուկ էր վանքի—կամ իւր—անտեսական անապատով դրութիւնից, որ բարեկեցութեամբ էր նոյն իսկ ուխտագնացներին առաջ թափելով իւր յուսահատութեան զարթոյթ վանքի... պատերի և ծառերի վրայ: «Բո հիմքը գցողի հէրն եմ անիծել», «քո քեօքը գցողի գերեզմանը անիծուի» —առարկում էր այդ յուսահատուած վանահայրը՝ «թափելով» զարկելով պատմական վանքի պատերին և ծառերին... Եւ այդ վանահայրը «կտրուեց» ամեն ինչ՝ որ «ոչնչացնել» կարող էր—ստում են նոյն լսող անտեսողները...

Այո, այդ է երեւելայ ա. Կարապետ վանքի իրականութիւնը, տեսիլ իրականութիւնը. այդ է զրիթէ մեր բոլոր վանքերը նորադէպ «պատմական անցեալը» ներկայիս վանահայրերը ժառանգում են իրենց երեմիք անգուծ

և այդպէս անդադար՝ ամեն մի նոր վանահայր օրերով...

Երեւելայ ա. Կարապետ վանքի գաւառի երեւելայ ա. Կարապետ վանքը, որը հիմնուած է 1100 թ. և վերջին անգամ նորոգուած է 1658 թ. և նախ և Կարապետ վանքի օրիւն, նոյնպէս ունեցել է վանահայրերի մի ստուար հողանք: Այս օրը 800-ամեայ պատմական վանքի վանահայրերի ցանկը՝ սկսած 1840 թ. ցայտօր.

1) Մատթէոս Եպիսկոպոս Զնապեղը, 2) Երեմիա վարդապետ Միլիք թանգեանց, 3) Յովհաննէս վ. Փեշաւա մայրեան, 4) Դրեգոր Կալիսկոպոս Յովբեանց, 5) Ստեփան վարդապետ Իսկանդարեանց, 6) Արիստակէս վ. Սեղբակեանց, 7) Ստեփան վ. Նորաշէնցի, 8) Ստեփան վ. Իսկանդարեանց (կրկին), 9) Սերովբէ Կալիսկոպոս Արարատեանց, 10) Եղիշէ վարդապետ Ամատունի, 11) Միքայիլ վ. Տէր-Մինասեանց և 12) Մեսրոպ վարդապետ Սրբաբանց (այսօր):

Այդպիսով 60 տարուայ ընթացքում երեւելայ ա. Կարապետ վանքն ունեցել է 12 վանահայր. միջին թիւով՝ ամեն մի վանահայր «գործունէութիւն» տեղ է 5 տարի:

Անշուշտ 5 տարին կարճ ժամանակ չէ՝ լայն իշխանութիւն ունեցող «լաւ»-ին յաջորդող «լաւ»-ը ևս ունի ժամանակ չէ՝ ի նոյն իսկ, նոյն իսկ «քեօք»-ը անհետացնելու... Այն ձեզ վստա օրինակ ես:

Լեռն-տեսնողները պատմում են, որ երեւելայ ա. Կարապետ վանքի վերջին վանահայրերից մէկն այնպիսի յուսահատուկ էր վանքի—կամ իւր—անտեսական անապատով դրութիւնից, որ բարեկեցութեամբ էր նոյն իսկ ուխտագնացներին առաջ թափելով իւր յուսահատութեան զարթոյթ վանքի... պատերի և ծառերի վրայ: «Բո հիմքը գցողի հէրն եմ անիծել», «քո քեօքը գցողի գերեզմանը անիծուի» —առարկում էր այդ յուսահատուած վանահայրը՝ «թափելով» զարկելով պատմական վանքի պատերին և ծառերին... Եւ այդ վանահայրը «կտրուեց» ամեն ինչ՝ որ «ոչնչացնել» կարող էր—ստում են նոյն լսող անտեսողները...

Այո, այդ է երեւելայ ա. Կարապետ վանքի իրականութիւնը, տեսիլ իրականութիւնը. այդ է զրիթէ մեր բոլոր վանքերը նորադէպ «պատմական անցեալը» ներկայիս վանահայրերը ժառանգում են իրենց երեմիք անգուծ

և այդպէս անդադար՝ ամեն մի նոր վանահայր օրերով...

Երեւելայ ա. Կարապետ վանքի գաւառի երեւելայ ա. Կարապետ վանքը, որը հիմնուած է 1100 թ. և վերջին անգամ նորոգուած է 1658 թ. և նախ և Կարապետ վանքի օրիւն, նոյնպէս ունեցել է վանահայրերի մի ստուար հողանք: Այս օրը 800-ամեայ պատմական վանքի վանահայրերի ցանկը՝ սկսած 1840 թ. ցայտօր.

1) Մատթէոս Եպիսկոպոս Զնապեղը, 2) Երեմիա վարդապետ Միլիք թանգեանց, 3) Յովհաննէս վ. Փեշաւա մայրեան, 4) Դրեգոր Կալիսկոպոս Յովբեանց, 5) Ստեփան վարդապետ Իսկանդարեանց, 6) Արիստակէս վ. Սեղբակեանց, 7) Ստեփան վ. Նորաշէնցի, 8) Ստեփան վ. Իսկանդարեանց (կրկին), 9) Սերովբէ Կալիսկոպոս Արարատեանց, 10) Եղիշէ վարդապետ Ամատունի, 11) Միքայիլ վ. Տէր-Մինասեանց և 12) Մեսրոպ վարդապետ Սրբաբանց (այսօր):

Այդպիսով 60 տարուայ ընթացքում երեւելայ ա. Կարապետ վանքն ունեցել է 12 վանահայր. միջին թիւով՝ ամեն մի վանահայր «գործունէութիւն» տեղ է 5 տարի:

Անշուշտ 5 տարին կարճ ժամանակ չէ՝ լայն իշխանութիւն ունեցող «լաւ»-ին յաջորդող «լաւ»-ը ևս ունի ժամանակ չէ՝ ի նոյն իսկ, նոյն իսկ «քեօք»-ը անհետացնելու... Այն ձեզ վստա օրինակ ես:

Լեռն-տեսնողները պատմում են, որ երեւելայ ա. Կարապետ վանքի վերջին վանահայրերից մէկն այնպիսի յուսահատուկ էր վանքի—կամ իւր—անտեսական անապատով դրութիւնից, որ բարեկեցութեամբ էր նոյն իսկ ուխտագնացներին առաջ թափելով իւր յուսահատութեան զարթոյթ վանքի... պատերի և ծառերի վրայ: «Բո հիմքը գցողի հէրն եմ անիծել», «քո քեօքը գցողի գերեզմանը անիծուի» —առարկում էր այդ յուսահատուած վանահայրը՝ «թափելով» զարկելով պատմական վանքի պատերին և ծառերին... Եւ այդ վանահայրը «կտրուեց» ամեն ինչ՝ որ «ոչնչացնել» կարող էր—ստում են նոյն լսող անտեսողները...

Այո, այդ է երեւելայ ա. Կարապետ վանքի իրականութիւնը, տեսիլ իրականութիւնը. այդ է զրիթէ մեր բոլոր վանքերը նորադէպ «պատմական անցեալը» ներկայիս վանահայրերը ժառանգում են իրենց երեմիք անգուծ

և այդպէս անդադար՝ ամեն մի նոր վանահայր օրերով...

Երեւելայ ա. Կարապետ վանքի գաւառի երեւելայ ա. Կարապետ վանքը, որը հիմնուած է 1100 թ. և վերջին անգամ նորոգուած է 1658 թ. և նախ և Կարապետ վանքի օրիւն, նոյնպէս ունեցել է վանահայրերի մի ստուար հողանք: Այս օրը 800-ամեայ պատմական վանքի վանահայրերի ցանկը՝ սկսած 1840 թ. ցայտօր.

1) Մատթէոս Եպիսկոպոս Զնապեղը, 2) Երեմիա վարդապետ Միլիք թանգեանց, 3) Յովհաննէս վ. Փեշաւա մայրեան, 4) Դրեգոր Կալիսկոպոս Յովբեանց, 5) Ստեփան վարդապետ Իսկանդարեանց, 6) Արիստակէս վ. Սեղբակեանց, 7) Ստեփան վ. Նորաշէնցի, 8) Ստեփան վ. Իսկանդարեանց (կրկին), 9) Սերովբէ Կալիսկոպոս Արարատեանց, 10) Եղիշէ վարդապետ Ամատունի, 11) Միքայիլ վ. Տէր-Մինասեանց և 12) Մեսրոպ վարդապետ Սրբաբանց (այսօր):

Այդպիսով 60 տարուայ ընթացքում երեւելայ ա. Կարապետ վանքն ունեցել է 12 վանահայր. միջին թիւով՝ ամեն մի վանահայր «գործունէութիւն» տեղ է 5 տարի:

Անշուշտ 5 տարին կարճ ժամանակ չէ՝ լայն իշխանութիւն ունեցող «լաւ»-ին յաջորդող «լաւ»-ը ևս ունի ժամանակ չէ՝ ի նոյն իսկ, նոյն իսկ «քեօք»-ը անհետացնելու... Այն ձեզ վստա օրինակ ես:

Լեռն-տեսնողները պատմում են, որ երեւելայ ա. Կարապետ վանքի վերջին վանահայրերից մէկն այնպիսի յուսահատուկ էր վանքի—կամ իւր—անտեսական անապատով դրութիւնից, որ բարեկեցութեամբ էր նոյն իսկ ուխտագնացներին առաջ թափելով իւր յուսահատութեան զարթոյթ վանքի... պատերի և ծառերի վրայ: «Բո հիմքը գցողի հէրն եմ անիծել», «քո քեօքը գցողի գերեզմանը անիծուի» —առարկում էր այդ յուսահատուած վանահայրը՝ «թափելով» զարկելով պատմական վանքի պատերին և ծառերին... Եւ այդ վանահայրը «կտրուեց» ամեն ինչ՝ որ «ոչնչացնել» կարող էր—ստում են նոյն լսող անտեսողները...

Այո, այդ է երեւելայ ա. Կարապետ վանքի իրականութիւնը, տեսիլ իրականութիւնը. այդ է զրիթէ մեր բոլոր վանքերը նորադէպ «պատմական անցեալը» ներկայիս վանահայրերը ժառանգում են իրենց երեմիք անգուծ

ՈՒՍՈՒՄՆԵՐԻՆԻՍՏՈՆ. — Ինչպէս հազորդ է
 եմ, ներքին դորժ երի մինիսար
